

**ANTROJO OPERATYVINIŲ TARNYBŲ DEPARTAMENTO
PRIE KRAŠTO APSAUGOS MINISTERIJOS**

2016 METŲ VEIKLOS ATASKAITA

**Vilnius
2017**

TURINYS

ĮVADINIS ŽODIS	2
1. ŽVALGYBA	2
2. KONTRŽVALGYBA	4
3. IŠTEKLIAI	7
4. PRIORITETINĖS 2017 METŲ VEIKLOS KRYPTYS	8

IVADAS

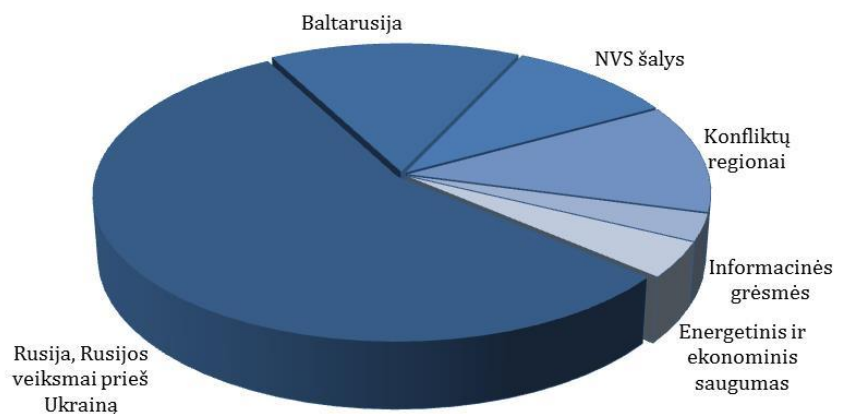
Vadovaujantis Lietuvos Respublikos (toliau – LR) žvalgybos įstatymu, Antrasis operatyvinių tarnybų departamentas prie Krašto apsaugos ministerijos (toliau – AOTD, Departamentas) šia ataskaita visuomenei pristato 2016 m. AOTD veiklos rezultatus. Šioje ataskaitoje pateikiama tik neįslaptinta informacija. Detali 2016 m. veiklos ataskaita buvo pateikta Valstybės gynimo tarybai ir LR Seimui.

2016 m. toliau augo tiek nacionalinių AOTD žvalgybos informacijos vartotojų (LR Prezidentūros, Seimo, Vyriausybės, Krašto apsaugos ministerijos (toliau – KAM), Užsienio reikalų ministerijos, Lietuvos kariuomenės (toliau – LK) ir kitų institucijų), tiek ir NATO, Europos Sąjungos (toliau – ES) bei užsienio partnerių poreikiai, didesne dalimi nulemti saugumo situacijos Baltijos regione, NATO valstybių vadovų susitikimuose Velse (2014 m.) ir Varšuvoje (2016 m.) priimtų sprendimų, stiprinančių atgrasymą bei gynybą rytinėje Aljanso dalyje, o taip pat ir tebesitęsiančių neramumų Vidurio Rytuose. Kad visus šiuos poreikius patenkintų laiku ir tinkamai, Departamentas turėjo išlaikyti ir toliau stiprinti žvalgybos bei kontržvalgybos pajėgumus. 2016 m. AOTD skirti ištekliai buvo pakankami Departamento veiklai ir minėtų pajėgumų plėtrai užtikrinti.

1. ŽVALGYBA

Žvalgybos poreikiai ir AOTD žvalgybos produkcija. 2016 m. prioritetinės žvalgybos veiklos kryptys išliko praktiškai nepakitusios, tačiau nacionalinių AOTD žvalgybos informacijos vartotojų poreikiai augo.

Departamentas 2016 m. savo nacionaliniams žvalgybos informacijos vartotojams parengė ir pateikė beveik 1 200 įvairių žvalgybos produktų, iš kurių apie 10 proc. buvo visų šaltinių strateginės žvalgybos analizės produktai. Kaip ir kasmet, didžiausią dėmesį savo žvalgybos analizės produkcijoje AOTD skyrė gynybos, kariniams-politiniams, kariniams-ekonominiams ir kariniams-technologiniams procesams, vykstantiems Rusijoje ir Baltarusijoje, Rusijos veiksams, nukreiptiems prieš Ukrainą, ekonominiam ir

Nr. 1. AOTD žvalgybos produkcijos tematika 2016 metais

energetiniam saugumui bei informacinėms grėsmėms. Dėmesys skirtas ir saugumo situacijai Nepriklausomų valstybių sandraugos (toliau – NVS) šalyse narėse įvertinti. Atsižvelgdamas į tai, kad nestabilumas Vidurio Rytuose ir Šiaurės Afrikoje nemažėjo ir juose vykstantys konfliktai bei ekstremistinių ir teroristinių grupuočių, tokių kaip „Al Qaeda“ ir vadinamoji

„Islamo valstybė“, veikla (nors pastaroji 2016 m. patyrė didelių nuostolių) darė didelį poveikį visai transatlantinei bendruomenei, AOTD rengė žvalgybos produktus ir šiomis temomis.

KAM ir LK išliko pagrindiniais AOTD žvalgybos produktų vartotojais – jiems pateikta daugiausia AOTD parengtų strateginės žvalgybos analizės ir kitų žvalgybos produktų. Departamento strateginės žvalgybos analizės produktai buvo teikiami ir LR Prezidentūrai, Seimui, Vyriausybei bei kitoms institucijoms.

AOTD daug dėmesio skyrė žvalgybos produktų kokybei, naudojosi įvairiomis žvalgybos informacijos pateikimo formomis: informacijos teikimui raštu ir žodžiu, įskaitant konsultacijas, diskusijas ir pranešimus aktualiomis temomis. Departamentas tiesiogiai bendravo su savo žvalgybos informacijos vartotojais, kadangi tai leidžia geriau suprasti jų poreikius ir atsakyti į aktualiausius ar specifinius klausimus.

Bendradarbiavimas su LK. AOTD ne tik rėmė LK visų šaltinių strateginės žvalgybos produktais, bet ir aktyviai dalyvavo susitikimuose ir diskusijose įvairiomis temomis su LK dalinių atstovais, kurių metu turėjo puikias galimybes pateikti papildomos LK poreikius atliepančios informacijos ir tokiu būdu padėti kuo geriau pasirengti šalies gynybai, vykdyti gynybos ir operacinį planavimą. Departamento atstovai dalyvavo 2016 m. LK organizuotose nacionalinėse karinėse pratybose bei mokymuose.

Žvalgybos parama NATO ir ES institucijoms bei bendradarbiavimas su partneriais. Departamentas, naudodamasis savo sukaupta patirtimi ir analitine kompetencija, aktyviai rėmė NATO ir ES institucijas įvairiais visų šaltinių strateginės žvalgybos analizės produktais. Kaip ir nacionaliniams žvalgybos informacijos vartotojams, NATO ir ES daugiausia žvalgybos produktų pateikta įvairiomis Rusijos ir Rusijos veiksmų, nukreiptų prieš Ukrainą, bei Baltarusijos temomis.

NATO ir ES žvalgybos padaliniai naudojami AOTD pateikta žvalgybos informacija rengdami savo žvalgybos produktus, skirtus NATO ir ES sprendimų priėmėjams, gynybos pajėgumų ir operacijų planuotojams politiniu (NATO Šiaurės Atlanto Taryba, ES Išorinių veiksmų tarnyba ir vyriausioji ES įgaliotinė) ir kariniu lygmeniu (NATO ir ES kariniai komitetai, NATO strateginio ir operacinio lygmens vadavietės).

Reikiama žvalgybos parama pradėta teikti ir priešakinėms NATO pajėgoms.

Kaip ir kasmet, 2016 m. AOTD žvalgybos pareigūnai aktyviai dalyvavo NATO ir ES žvalgybos institucijų veikloje:

Veiklos sritis	NATO	ES
Žvalgybos politika	NATO civilinės ir karinės žvalgybos vadovų susitikimai	ES gynybos žvalgybos direktorių susitikimai
	Darbiniai susitikimai karinės žvalgybos srityse	ES gynybos žvalgybos darbo grupių susitikimai
Žvalgybos analizė	Žvalgybos analitikų konferencijos įvairiais saugumo, ekonomikos ir kitais klausimais.	Teminės darbo grupės energetikos, užsienio ir saugumo politikos klausimais, turinčiais įtakos ES ir visos Europos saugumui

Veiklos sritis	NATO	ES
Žvalgybos informacinės ir telekomunikacinės sistemos	Susitikimai, skirti sprendimams priimti	
	Sistemų vartotojų, saugumo ir techninių klausimų darbo grupių susitikimai	
Kontržvalgyba	Susitikimai, seminarai ir pratybos	

AOTD labai vertina bendradarbiavimą su savo užsienio partneriais – 2016 m. buvo keičiamasi aktualia žvalgybos informacija, dalyvaujama įvairiuose dvišaliuose ir daugiašaliuose susitikimuose.

AOTD žvalgybos produkcijos vertinimas. Nacionaliniai vartotojai ne kartą išreiškė savo nuomonę apie AOTD rengiamus visų šaltinių strateginės žvalgybos analizės produktus: jų kokybę įvertinta teigiamai, labai palankiai atsiliepta apie Departamento žvalgybos pareigūnų skaitomus pranešimus ir susitikimus konkrečioms temoms aptarti.

Vertindami konkrečius visų šaltinių strateginės žvalgybos analizės produktus, vartotojai teigiamai atsiliepė apie AOTD ir VSD kartu rengiamą viešą grėsmių vertinimą.

Susitikimų metu AOTD žvalgybos produktų vartotojai prašė žvalgybos vertinimuose pateikti daugiau informacijos apie įvairių reiškinių tendencijas / pokyčius, rengti daugiau produktų tam tikroms temoms. Pageidauta, kad Departamentas išlaikytų pusiausvyrą tarp rašytinių žvalgybos produktų ir žvalgybos informacijos bei vertinimų pateikimo žodžiu.

AOTD žvalgybos pareigūnų tarnyba įvairiose NATO ir ES institucijose 2016 m. įvertinta puikiai. Lietuvai ne kartą padėkota už paramą žvalgybos informacija ir personalu. Gerų atsiliepimų sulaukta ir iš kitų partnerių.

2. KONTRŽVALGYBA

Prioritetiniai 2016 m. žvalgybos poreikiai ir užduotys, kurias vykdė AOTD kontržvalgyba, išliko nepakitusios. Tai užduotys, susijusios su užsienio valstybių žvalgybos ir saugumo tarnybų veiklos, nukreiptos prieš LR gynybinę galią, ypač šnipinėjimo, nustatymu ir šių rizikos veiksnių, pavojų ir grėsmių šalinimu.

2016 m. AOTD parengė ir krašto apsaugos sistemos (toliau – KAS) vadovybei, kitoms už nacionalinį saugumą ir gynybą atsakingoms institucijoms pateikė apie 150 kontržvalgybinių vertinimų ir kitokių kontržvalgybinių produktų. Daugiausia dėmesio juose skirta užsienio saugumo ir žvalgybos tarnybų veiklai, nukreiptai prieš Lietuvos gynybinę galią. Siekiant užtikrinti platesnę ir tikslesnę kontržvalgybinės informacijos sklaidą ir, kiek įmanoma, efektyvesnę šnipinėjimo prevenciją, šia tema buvo skaityti pranešimai KAS, kitų institucijų, atsakingų už nacionalinio saugumo užtikrinimą, atstovams. Dalis kontržvalgybos produktų parengta ir grėsmių kibernetinėje erdvėje tema: KAS vadovybė ir kitos už nacionalinį saugumą ir gynybą kibernetinėje erdvėje atsakingos institucijos buvo informuojamos apie subjektus, veikiančius ir keliančius grėsmę kibernetinėje erdvėje, jų taikinius, taikomus

metodus ir bandymus pasinaudoti Lietuvos valstybės institucijų įslaptintos informacijos ryšių ir informacinių sistemų (toliau – IIRIS) pažeidžiamumu. Be to, siekiant didinti kibernetinio saugumo efektyvumą ir kibernetinių priemonių atpažinimo galimybes, bendradarbiauta su užsienio partneriais.

2.1. Kontržvalgybos tyrimai ir operacijos

2016 m. AOTD toliau vykdė kontržvalgybinius tyrimus ir operacijas, kurių tikslas – nustatyti rizikos veiksnius, pavojus ir grėsmes, kylančias valstybės viduje ir iš užsienio bei galinčias turėti reikšmės KAS saugumui, šalies gynybinei ir ekonominei galiai. Buvo renkama informacija apie šnipinėjimo grėsmes, KAS personalo pažeidžiamumą ir kitus veiksnius, didinančius grėsmę LR gynybinei galiai.

Praėjusiais metais Departamento taikytų teismo sankcionuotų veiksmų prieš Lietuvos ir užsienio valstybių fizinius ir juridinius asmenis skaičius palyginti su 2015 m. augo nežymiai. Sankcionuotų veiksmų metu rinkta informacija apie asmenų, galimai susijusių su užsienio valstybių žvalgybos ir saugumo institucijomis, veiklą ir ryšius Lietuvoje, KAS personalo pažeidžiamumą ir kitus veiksnius, didinančius grėsmę LR gynybinei galiai. Surinkta informacija pateikta KAS vadovybei ir pagal kompetenciją kitoms institucijoms.

2016 m. Departamentas kontržvalgybos srityje glaudžiai bendradarbiavo su VSD, teisėtvarkos ir teisėsaugos institucijomis.

2.2. Įslaptintos informacijos apsauga

Įslaptintos informacijos kontrolė. 2016 m. AOTD kaip ir kasmet kontroliavo įslaptintos informacijos apsaugos reikalavimų laikymąsi KAS institucijose. Nustatyta atvejų, kai netinkami įslaptintos informacijos naudotojų veiksmai, naudojantis ryšių ir informacinėmis sistemomis bei užtikrinant fizinę įslaptintos informacijos apsaugą, padidino įslaptintos informacijos neteisėto atskleidimo ar praradimo riziką. Tokia rizika buvo sumažinta AOTD laiku informavus tikrintų KAS institucijų vadovybę apie nustatytus trūkumus.

AOTD pareigūnai, atliekantys įslaptintos informacijos kontrolę KAS institucijose, nuolat bendravo su KAS institucijų asmenimis, atsakingais už įslaptintos informacijos apsaugą, teikė siūlymus ir rekomendacijas, kaip pašalinti nustatytus informacijos apsaugos trūkumus ir pagerinti bendrą įslaptintos informacijos apsaugos būklę tikrintose KAS institucijose.

2016 m. kontrolės metu atlikto pažangos stebėjimo KAS institucijose, kuriose AOTD tikrinimai buvo atlikti 2013–2015 m. laikotarpiu, rezultatai leidžia teigti, kad KAS institucijose, kurios sėkmingai įgyvendino AOTD ankstesnių tikrinimų metu pateiktus siūlymus ir rekomendacijas bei sustiprino vidaus kontrolės procedūras ir prevencijos priemones, nenustatyta pasikartojančių įslaptintos informacijos apsaugos reikalavimų pažeidimų.

Kitos prevencijos priemonės. Be įslaptintos informacijos apsaugos kontrolės, AOTD žvalgybos pareigūnai įvairiuose KAS padaliniuose taikė ir kitas prevencijos priemones:

<ul style="list-style-type: none"> ○ organizavo saugumo instruktažus;
<ul style="list-style-type: none"> • KAS saugumo specialistų kursuose skaitė paskaitas įvairiais įslaptintos informacijos apsaugos klausimais;
<ul style="list-style-type: none"> ○ kalbėjosi su kariais, grįžusiais iš kelionių į užsienį;
<ul style="list-style-type: none"> • konsultavo KAS institucijų personalą, atsakingą už įslaptintos informacijos apsaugos organizavimą ir vykdymą, dėl praktinio teisės aktuose nustatytų įslaptintos informacijos apsaugos reikalavimų taikymo arba veiksmų KAS institucijoje nustačius galimą įslaptintos informacijos apsaugos reikalavimų pažeidimą;
<ul style="list-style-type: none"> ○ konsultavo KAS institucijų vadovus ir saugumo specialistus dėl saugumo zonų nustatymo ir steigimo, fizinį saugumą stiprinančių priemonių.

2016 m. Departamento žvalgybos pareigūnai taip pat dalyvavo įvairių darbo grupių, skirtų užtikrinti įslaptintos informacijos apsaugą ir ją tobulinti, veikloje, bei rengiant naujos redakcijos Valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo (VTPI) pakeitimo projektą, šiam įstatymui įgyvendinti reikalingus teisės aktus.

Elektroninės informacijos sauga ir kibernetinis saugumas. Siekdamas stiprinti KAS automatizuotai tvarkomos elektroninės informacijos saugumą ir talkinti KAS bei kitoms LR institucijoms užtikrinant kibernetinį saugumą, AOTD prisidėjo ir teikė pagalbą rengiant ir derinant LR kibernetinio saugumo ir LR valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymams įgyvendinti reikalingų teisės aktų projektus, įvairiais kibernetinio saugumo klausimais konsultavo KAS padalinius ir ĮIRIS valdytojus KAS.

2016 m. Departamentas toliau vykdė KAS valdomų ir eksploatuojamų ĮIRIS, skirtų automatizuotai apdoroti įslaptintą informaciją, Žinybinės saugumo priežiūros tarnybos (toliau – ŽSPT) funkcijas: įvertino 20 pateiktų paraiškų ir atitinkamai išdavė 20 leidimų naudoti ĮIRIS, atliko 8 kontrolinius ĮIRIS saugumo patikrinimus, t. y. vykdė planinę ir netikėtą ĮIRIS ir tinklų, kuriems jau buvo išduoti leidimai, saugumo kontrolę. Vykdydama savo veiklą ir atsižvelgdama į kintančias įslaptintos informacijos ir kibernetinio saugumo grėsmes, ŽSPT taip pat teikė papildomas rekomendacijas ĮIRIS valdytojams.

Fizinis įslaptintos informacijos saugumas. Kaip ir kasmet, Departamentas 2016 m. rėmė įvairias KAS institucijas projektuojant ir diegiant elektronines apsaugos sistemas, dalyvavo 4 elektroninių apsaugos sistemų pripažinimo baigtomis įrengti ir tinkamomis naudoti komisijų darbe.

Pagal savo kompetenciją Departamentas vertino KAS ir KAS tiekėjų / subtiekių patalpas dėl jų fizinio saugumo reikalavimų atitikimo dirbti su įslaptinta informacija ir ją saugoti. 2016 m. atlikti 13 KAS institucijų ir 6 KAS tiekėjų patalpų vertinimai. Atitinkamai išduota 13 atitikties pažymėjimų KAS institucijoms ir 6 atitikties pažymėjimai KAS tiekėjams / subtiekiams.

KAS personalo ir pretendentų į tarnybą KAS tikrinimas. 2016 m. Departamentas iš viso patikrino beveik 1 000 asmenų, kurie pretendavo gauti leidimus dirbti

ar susipažinti su išlaptinta informacija, ir beveik 3 000 asmenų (pretendentų į KAS ir KAS personalo), kuriems reikalinga teisė dirbti ar susipažinti su išlaptinta informacija, žymima slaptumo žyma „Riboto naudojimo“ (2015 m. patikrinta atitinkamai 1 000 ir 3 500 asmenų). Iš jų beveik 200 asmenų neatitiko keliamų patikimumo reikalavimų ir buvo nerekomenduota tarnauti ar dirbti KAS (2015 m. tokių asmenų buvo apie 220).

Išlaptintų sandorių saugumo KAS užtikrinimas. Vykdydamas išlaptintų sandorių saugumo užtikrinimą KAS, AOTD dalyvavo vertinant juridinių asmenų, pretenduojančių gauti įmonės patikimumą patvirtinantį pažymėjimą, patikimumą ir atliko išlaptintos informacijos, naudojamos išlaptintų sandorių KAS metu, apsaugos priežiūrą. AOTD teikė informaciją apie įvairias įmones ir jų darbuotojus VSD ir kitoms institucijoms. Atitinkamai 2016 m. atsakant į užklausas dėl išlaptintų sandorių saugumo pateikta informacijos apie 90 įmonių ir 380 jų darbuotojų.

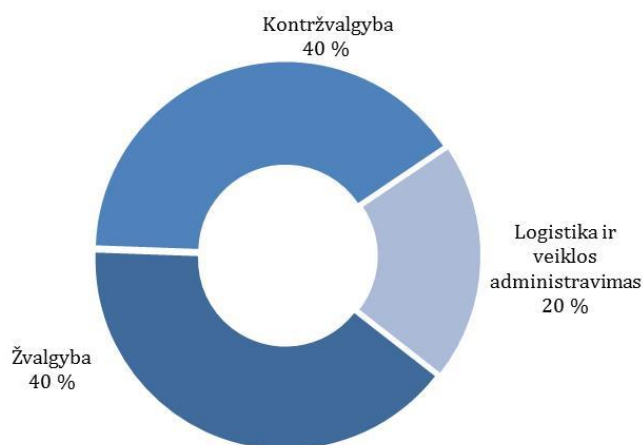
Siekdamas įvertinti, kaip įmonėse saugoma ir administruojama joms perduota išlaptinta informacija, Departamentas patikrino 17 įmonių, dalyvaujančių KAS organizuojuose išlaptintuose sandoriuose. Tikrinimų metu nustatyti išlaptintos informacijos apsaugos trūkumai buvo pašalinti, o įmonių atsakingi asmenys ir darbuotojai papildomai instrukuoti dėl išlaptintos informacijos apsaugos reikalavimų ir galimų teisinių pasekmių, jei įmonėse nebus laikomasi minėtų reikalavimų.

3. IŠTEKLIAI

3.1. Personalas

2016 m. Departamente tarnaujančio personalo skaičius augo, tačiau personalo pasiskirstymo tendencija išliko ta pati: žvalgybos pareigūnai sudarė 40 proc. viso AOTD personalo, kontržvalgybos – 40 proc., aprūpinimo ir veiklos administravimo funkcijas atliekantis personalas – 20 proc.

Personalo mokymui palyginti su 2015 m. skirta žymiai daugiau dėmesio ir lėšų. Mokymo prioritetai išliko nepakitę – žvalgybos ir kontržvalgybos specialistų rengimas. Kaip ir kiekvienais metais, dėmesio skirta ir užsienio kalbų mokymui bei

Nr. 2. AOTD personalo pasiskirstymas pagal veiklos pobūdį 2016 metais

personalo specialiųjų profesinių žinių tobulinimui informacinių technologijų, teisės, personalo administravimo, finansų, dokumentų valdymo, viešųjų pirkimų ir kitose srityse.

Atsižvelgiant į tai, kad dalis AOTD personalo yra žvalgybos pareigūnai, tarnaujantys pagal profesinės karo tarnybos sutartį, o pats Departamentas yra sudėtinė KAS dalis, organizuotas AOTD žvalgybos pareigūnų kovinis rengimas, kartą per metus vertintas

žvalgybos pareigūnų fizinis pasirengimas organizuojant fizinio parengtumo testą, dalyvauta nacionalinėse ir tarptautinėse karinėse pratybose ir mokymuose.

3.2. Biudžetas

AOTD finansuojamas iš KAS skirtų valstybės biudžeto asignavimų. Dauguma išlaidų planuojamos decentralizuotai, kadangi žvalgybos materialinis ir techninis aprūpinimas sudaro valstybės ir tarnybos paslaptį. Žvalgybos informacijos rinkimo ir apdorojimo pajėgumams, taip pat ir sėkmingam Departamento užduočių vykdymui didelę reikšmę turi nuolatinis specializuotos įrangos modernizavimas, leidžiantis neatsilikti nuo bendros technologinės pažangos.

2016 m. AOTD skiriamas finansavimas nuosekliai augo. Tai leido ne tik palaikyti žvalgybos ir kontržvalgybos technines sistemas bei priemones, jas modernizuoti, bet ir toliau tęsti prieš keletą metų pradėtą naujų technologiškai pažangių pajėgumų kūrimą ir plėtrą. Personalo išlaikymo išlaidos palyginti su 2015 m. augo nežymiai. AOTD biudžetas atitiko NATO standartuose nurodytas siektinas išlaidų paskirstymo proporcijas.

4. 2017 METŲ VEIKLOS KRYPTYS

AOTD veiklos kryptys 2017 m. nekinta. Departamentas tęs pradėtus darbus ir sieks:

<ul style="list-style-type: none"> ○ įgyvendinti jam Valstybės gynimo tarybos patvirtintus žvalgybos informacijos poreikius ir prioritetus bei jų pagrindu suformuluotas krašto apsaugos ministro žvalgybos užduotis;
<ul style="list-style-type: none"> ● išlaikyti turimus žvalgybos ir kontržvalgybos pajėgumus, tęsti jų modernizavimą bei užtikrinti naujų pajėgumų kūrimą ir plėtrą;
<ul style="list-style-type: none"> ○ stiprinti įslaptintos informacijos apsaugą ir prevenciją KAS;
<ul style="list-style-type: none"> ● remti NATO ir ES institucijas.